De koeien van Alfred en Hans Brinks lopen jaarrond in de wei

Maximaal weiden om arbeid en kosten te sparen

De broers Alfred en Hans Brinks uit Holsloot (DR) stapten in 2010 over naar een systeem met maximale beweiding. „In het begin is het lastig om het te durven", zegt Alfred. „Je moet het lef hebben om dingen niet meer te doen. Wij vonden het moeilijk om kostenposten volledig weg te strepen. Dat heeft ons in het begin wel geld gekost."

De 90 biologische koeien worden maximaal geweid en van 1 mei tot 1 augustus lopen er drie MRIJ- en één Belgische Witblauwe stier tussen.

De melkkoeien van de familie Brinks lopen rustig te grazen in de najaarszon. „Het is vandaag de duizendste achtereenvolgende dag dat de koeien buiten lopen", vertelt Alfred Brinks (43) trots. Samen met zijn broer Hans (47) houdt hij, in het Drentse Holsloot, 90 biologische melkkoeien volgens het 'pure graze-systeem'. Een systeem dat de broers sinds 2010 toepassen en waarin ze streven naar maximalisatie van de weidegang. De huiskavel van 67 hectare biedt volop mogelijkheden de koeien jaarrond te weiden, maar de weinig uniforme veestapel bleek minder goed binnen het gekozen systeem te passen. „Maximaal weiden heeft alles te maken met het verzetten van draden", licht Alfred toe. In dit systeem krijgen de koeien vier keer per dag vers gras, om de voeropname optimaal te stimuleren. „En daar zat nou net het probleem", legt Alfred uit. „Grote koeien vreten langer dan kleine koeien. Er was nooit een goed moment om de draad te verzetten. Daar werd ik erg onrustig van."
In 2016 stopten de broers met het stripgrazen en gingen ze over op blokweiden, waarbij de koeien na iedere melkbeurt werden ingeschaard in een nieuw blok. Bij deze manier van weiden werden de koeien overdag niet extra gestimuleerd om te gaan vreten. Dit resulteerde in een lagere voeropname en melkproductie. Pas nadat de broers in 2019 besloten over te schakelen naar driemaal daags melken, waarbij de koeien na iedere melkbeurt vers gras krijgen, werden de koeien rustiger en namen de voeropname en de melkproductie toe.
In totaal hebben de broers de beschikking over 78 hectare grond, waarvan 5 hectare natuurgrond en 7 hectare op afstand. De huiskavel van 67 hectare bestaat uit twee grote blokken, afgezet met stroomdraad. Tegenover de boerderij ligt 27 hectare en achter de stal 39. Alle grond is in gebruik als blijvend grasland. De broers hebben 1,5 kilometer kavelpad van afgedankte roosters aangelegd om ervoor te zorgen dat alle percelen het hele jaar bereikbaar zijn voor de koeien.

Arbeidsbesparing

De broers zijn tevreden over de resultaten van het maximaal beweiden. Toch heeft de keuze voor dit systeem een trieste aanleiding. In 2010 overleed de moeder van Alfred en Hans na een ziekbed van een jaar. En in hetzelfde jaar kreeg ook de vader te horen dat hij ongeneeslijk ziek was, waarna een zware tijd aanbrak. Eerder werkten beide ouders nog volop mee op de boerderij. Het bedrijf telde op dat moment 130 melkkoeien en een goed lopende boerengolfbaan. Hans werkte fulltime bij een loonwerker en in de weekenden op de boerderij. Met het wegvallen van hun ouders stond Alfred er voor een groot deel van de week alleen voor. De broers zochten naar een oplossing, waarbij Hans buitenshuis kon blijven werken en Alfred de boerderij alleen kon runnen. Ze kozen uiteindelijk voor het 'pure graze-systeem', een arbeidsvriendelijk systeem, goed voor het milieu en kostprijsverlagend.
De maatschap boert op zand op veen. Een grondsoort die het mogelijk maakt de koeien jaarrond buiten te laten lopen. Van september tot maart blijven de koeien 's nachts op stal, waar ze worden bijgevoerd met kuilgras en voederbieten. De voederbieten zorgen voor extra energie en hebben een positief effect op de gehalten. In het najaar lopen de koeien in blokken van 1 hectare en duurt het 20 tot 30 dagen voordat ze op hetzelfde stuk terugkomen. „De koeien kunnen de gewasgroei in deze tijd van het jaar goed bijhouden", vertelt Alfred. „Door het gras niet te kort af te grazen blijft het gras, mits de temperatuur goed is, mooi doorgroeien." Door in deze tijd van het jaar beperkt bij te voeren, zorgt Alfred ervoor dat de koeien 'hongerig' naar buiten gaan, waardoor de grasopname buiten op peil blijft. Op 1 december wordt de melkfrequentie verlaagd van drie naar twee keer per dag. Vanaf dat moment krijgen de koeien nog maar één keer per dag een nieuw weideblok en daalt de roulatiesnelheid van één keer per 30 dagen naar één keer per 60 dagen.

Dertig koeien aan de melk

Rond de kerst beginnen de broers met het droogzetten van de koeien en neemt de veebezetting per hectare af. Aan het einde van de lactatie en in de droogstand krijgen de koeien kuilvoer van mindere kwaliteit. Het beste kuilgras bewaart Alfred voor de start van de nieuwe lactatie. „In de zomer maaien we bijna wekelijks. Op die manier zorgen we ervoor dat we altijd voldoende fris gras hebben voor de koeien. Omdat het vaak om kleinere percelen gaat, verpakken we alles in ronde balen", legt hij uit. Het aantal balen dat per dag wordt bijgevoerd, is afhankelijk van het aantal uren dat de koeien buitenlopen en de kwaliteit van het verse gras.
Het verlagen van de melkfrequentie zorgt ervoor dat de melkproductie daalt tot onder de 16 liter per koe per dag. En dat is nodig om rond de kerst te kunnen beginnen met het droogzetten van de koeien. De koeien worden, van de ene op de andere dag, zonder antibiotica, drooggezet. De droge koeien zijn gehuisvest in een potstal met een uitloop van een halve hectare. In februari kalven de eerste koeien af en in mei de laatste. De meeste kalveren worden buiten geboren, waarna ze twee tot drie dagen bij de koe blijven lopen. Het minimale aantal koeien dat de broers melken, ligt rond de 30. Vanaf februari loopt het aantal nieuwmelkte koeien dus gestaag op. De grasgroei is in deze tijd nog beperkt, toch krijgen de koeien gewoon weidegang. Wel worden ze op stal volop bijgevoerd met ruwvoer en voederbieten.

Productiestijging

Op het moment dat er tussen de 40 en 50 nieuwmelkte koeien zijn, schakelen de broers weer over op driemaal daags melken. Door drie keer per dag te melken is de uiergezondheid verbeterd en de melkproductie 15 ▶

Bedrijfgegevens

Alfred (43, links) en Hans (47) Brinks runnen in maatschap een biologisch melkveebedrijf met 90 melkkoeien en 50 stuks jongvee in Holsloot. Alfred is getrouwd met Jolanda (42) en woont samen met haar en de kinderen Lotte (7) en Tom (4) op de boerderij. Hans woont samen met zijn vrouw Marianne (43) op een boerderij in Veenoord, ze hebben twee kinderen: Sanne (18) en Lars (14). In Veenoord verzorgt Marianne 130 rosé-kalveren, die in tegenstelling tot de rest van het bedrijf niet biologisch worden gehouden. Plannen om het bedrijf uit te breiden naar 180 melkkoeien zijn door financiële tegenslag niet volledig gerealiseerd. Met de keuze voor biologisch is het aantal koeien teruggebracht naar 90.
Bij het bedrijf hoort een huiskavel van 67 hectare, 5 hectare natuurgrond en 7 hectare op afstand. De totale oppervlakte bestaat uit zand op veen en is in gebruik als blijvend grasland. De koeien lopen jaarrond buiten en produceerden het afgelopen jaar gemiddeld 5.800 kilo melk met 4,00 procent vet en 3,52 procent eiwit. Van september tot maart worden de koeien bijgevoerd met kuilgras en voederbieten. In de melkstal krijgen ze 0,5 tot 1 kilo maïsbrok per keer. De ligboxenstal is uitgerust met diepstrooiselboxen met zaagsel.
De broers werken met een voorjaarskalvende veestapel, die voor een belangrijk deel uit MRIJ-kruislingen bestaat. Van 1 mei tot 1 augustus lopen er vier stieren tussen de melkkoeien en één tussen de pinken. De MRIJ-stieren worden geselecteerd op productie, gehalten en leeftijd.
De drijfmest wordt in het voorjaar uitgereden met een sleepslang. De broers zouden de mest het liefst bovengronds uitrijden, maar krijgen hier geen vergunning voor. Voor bovengronds uitrijden mag het ureumgehalte in de melk maximaal 21 zijn, bij de broers was het ureumgehalte vorig jaar 27.

Op het bedrijf ligt 1,5 kilometer kavelpad van afgedankte roosters. Het kavelpad zorgt ervoor dat ieder weideblok een eigen ingang heeft.

De koeien worden gemolken in een 2 × 15 zestig graden stal uit 2015. In die tijd hadden de broers nog plannen om de veestapel uit te breiden tot 180 koeien.

Deze koe Prinses neemt een bijzondere plaats in op de boerderij. Ze wordt niet meer drachtig, maar geeft wel al 900 dagen aaneengesloten melk.

Van oktober tot maart worden de koeien bijgevoerd met voederbieten. De bieten worden, in opdracht van Alfred, geteeld door een teler uit de buurt.

procent gestegen. Het melken gebeurt in een 2 × 15 zestig graden melkstal en neemt 1 uur en 15 minuten in beslag. De 15 procent extra melk levert bijna 40.000 euro extra melkgeld op (0,15 × 500.000 kilo melk × 0,50 euro per kilo). „Voor dat bedrag kunnen we makkelijk personeel aannemen voor het melken en toch nog extra marge halen op de melk", vertelt Alfred. „En door te werken met personeel blijft het systeem arbeidsvriendelijk, is er meer tijd voor een sociaal leven en kan ik extra tijd investeren in de neventakken op ons bedrijf."

Het werken met een voorjaarskalvende veestapel is de tweede pijler onder het systeem van maximale beweiding. Bij een voorjaarskalvende veestapel is de voederwaarde van het verse gras optimaal afgestemd op de behoefte van de koe. Nieuwmelkte koeien zijn gebaat bij een hoge drogestofopname en een hoge VEM, terwijl oudmelkte koeien meer gebaat zijn bij een hoog ruw-eiwitgehalte en meer structuur.

Met behulp van een graslandmeter bepalen de broers in het voorjaar welke percelen ze willen beweiden en welke ze willen maaien. Percelen die in de aar dreigen te schieten, worden gemaaid. „Daar kun je mooi wintervoer van maken", legt Alfred uit. Van april tot september krijgen de koeien naast vers gras alleen wat maïsbrok in de melkstal. De hoeveelheid brok varieert door het jaar heen van 0,5 kilo per melking in het voor- en najaar tot 1 kilo in de zomer.

Natuurlijke dekking

Vijf jaar geleden stapten de broers over op natuurlijke dekkingen met MRIJ-stieren. Inmiddels bestaat een belangrijk deel van de veestapel uit kruislingen met 50 procent MRIJ. „Onderzoek van de Wageningen Universiteit heeft aangetoond dat MRIJ een ras is dat goed overweg kan met sobere omstandigheden. Een MRIJ-koe denkt ook aan zichzelf, terwijl een Holstein-koe alleen maar bezig is met melkgeven en daardoor soms 'vergeet' drachtig te worden", vertelt Alfred. „Een goede Holstein-koe geeft in een gangbaar systeem 12.000 tot 14.000 kilo melk per lactatie, maar heeft vaak een hogere tussenkalftijd. En dat past niet in een bedrijfssysteem met een voorjaarskalvende veestapel."

De MRIJ-stieren hebben een positief effect op de vruchtbaarheid. „Onze koeien worden steeds makkelijker drachtig", vindt Alfred. Van 1 mei tot 1 augustus lopen er vier stieren, één Belgische Witblauwe en drie MRIJ-stieren, tussen de koeien. De MRIJ-stieren, die zich met name onderscheiden in gehalten en productie, kopen de broers bij Wim van Eek in Nijbroek, een echte MRIJ-boer, die stieren aanhoudt voor de fokkerij. „We kopen meestal de wat oudere stieren", legt Alfred uit, „want de stieren moeten wel wat kunnen: in drie maanden 90 koeien dekken."

De pinken lopen jaarrond in de wei en worden evenals de koeien op natuurlijke wijze gedekt.

Te oud

De natuurlijke dekking heeft ook een nadeel. Het is niet mogelijk koeien apart te houden. Koeien die bij het gebruik van kunstmatige inseminatie zouden worden overgeslagen, worden nu wel gedekt. Op het moment dat de koeien 's nachts binnen blijven, maakt Alfred een inschatting of de 'oudere' drachtige koeien goed de winter door kunnen komen. „Oude koeien lijden buiten niets, maar wanneer deze koeien meer uren in de stal doorbrengen, takelen ze soms snel af. Ze blijven meer liggen met het risico dat ze te weinig voer opnemen. Om problemen te voorkomen voer ik deze koeien zo snel mogelijk af."

Koeien die niet drachtig zijn geworden, blijven, zolang ze goed melk blijven geven, wel op de boerderij. „Vaak zie je dat ook deze koeien de natuurlijke cyclus volgen. In de herfst en winter gaan ze minder melk geven en in het voorjaar trekt de productie aan.

In mei gaan deze koeien weer bij de stier en vaak worden ze dan wel drachtig", legt Alfred uit. Koeien met een lage productie die niet dragend zijn geworden, worden wel afgevoerd. Dit gebeurt gemiddeld genomen tien tot vijftien keer per jaar.

Tevreden terugkijken

Terugkijkend op de afgelopen tien jaar heeft het maximaal weiden de broers veel goeds gebracht. „Het hele systeem bespaart echt ontzettend veel tijd", legt Alfred uit. „We rijden minder mest uit, strooien geen kunstmest, hebben minder landwerk en kuilen minder. Koppelbekappen doen we niet meer, omdat de klauwen buiten harder slijten. In de zomer worden de koeien niet bijgevoerd en door te kiezen voor natuurlijke dekking hoef ik ook geen koeien te insemineren. Ook zijn de koeien aantoonbaar gezonder geworden, waardoor de veearts alleen nog komt voor de drachtcontrole en het onthoornen van de kalveren", vertelt Alfred. De combinatie van een voorjaarskalvende veestapel en het smakelijke voorjaarsgras zorgt voor een optimale voeropname en actieve koeien.

Uiteindelijk heeft het systeem van maximaal weiden geresulteerd in een verdubbeling van de marge per kilo melk. Tussen 2009 en 2016 daalde de melkproductie van 9.036 kilo melk per koe naar 5.416 kilo melk. Tegelijkertijd steeg de marge per kilo melk van 8,39 naar 16,85 cent bij een melkprijs van respectievelijk 27 en 28 cent. Deze toename is het gevolg van het geheel of gedeeltelijk wegstrepen van een paar variabele kosten. De kunstmestkosten daalden van 1,5 naar 0,0 euro per 100 kilo melk, de krachtvoerkosten van 10,02 naar 5,54 euro en de gezondheidskosten van 2,16 naar 0,53 euro. „Achteraf bezien, hadden we meer lef moeten hebben toen we overschakelden van een traditionele bedrijfsvoering naar maximaal weiden, dan hadden we er nog meer mee kunnen verdienen. Nu bleven we in het begin toch nog kunstmest strooien en krachtvoer geven om de melkproductie te stimuleren. Voor het optimaal benutten van dit systeem moet je het lef hebben om dingen niet meer te doen."

In het voorjaar riep EKO Holland de boeren op de melkproductie te beperken om de gevolgen van Covid-19 beter op te kunnen vangen. De broers halveerden de krachtvoergift en bespaarden 20.000 euro op de krachtvoerkosten, terwijl ze, achteraf gezien, geen kilo melk minder hebben geleverd. Toch blijven ze voorlopig nog krachtvoer verstrekken aan de koeien. Pas wanneer alle Holstein-koeien weg zijn, gaan ze proberen te stoppen met het geven van krachtvoer. Zeven jaar na het omschakelen naar maximaal weiden zijn de broers in 2017 overgegaan op een biologische bedrijfsvoering. De hoge melkprijs van Eko Holland, 51 cent in 2020, gecombineerd met maximale weidegang heeft de marge per kilo melk verder verhoogd naar 39,6 cent.

Kruiden op veen, geen succes

Natuurlijk zijn er ook dingen die niet gelukt zijn. Het gebruik van kruidenrijk grasland, de derde pijler onder het systeem, is moeilijk te realiseren op veengrond. Het stikstofleverend vermogen van de grond stimuleert de grasgroei, waardoor kruiden weinig kans krijgen zich te ontwikkelen. „Om de kruiden een eerlijke kans te geven zou het beter zijn het grasland volledig te vernieuwen, maar daar ben ik geen voorstander van", licht Alfred toe. „Mijn oudste perceel is 27 jaar oud, ik kan nergens zoveel gras verbouwen als daar. Daar zit zo'n goede bodem onder, de mineralisatie is goed en de wortels zitten tot 90 centimeter diep in de grond. Dat ga ik niet over de kop trekken."

Tekst: Hermien van der Aa
Beeld: Susan Rexwinkel

Heeft u vragen en/of opmerkingen, neem dan contact op met de redactie via redactie@melkvee.nl of tel 0314 – 62 64 38.

De koeien worden in het najaar beperkt bijgevoerd, zodat de grasopname hoog blijft.